

Sairaan lapsen hoito päivähoidossa ja koulussa

SEINÄJOKI

Sairaan lapsen hoito päivähoidossa ja koulussa

Johdanto

Tämän ohjeistuksen lähtökohtana on luoda yhtenäiset toimintatavat, joiden avulla lapselle saadaan mahdollisimman turvallinen ja sujuva päivähoito ja koulunkäynti hänen terveysongelmistaan huolimatta.

Vanhempien vastuu

Kokonaisvastuu lapsen sairauden hoidosta ja lääkkeiden annosta on aina vanhemmilla.

Vanhempien tehtävä on tiedottaa päivähoidossa päivähoitohenkilöstölle ja koulussa lapsen opettajalle ja koulunkäynnin ohjaajalle lapsen sairauksista ja niiden hoidosta. Lapsen sairaus saattaa vaatia erityistoimenpiteitä, mutta erityisjärjestelyt on aina sovittava päivähoidossa ja koulussa lapsi- ja perhekohtaisesti yhteisymmärryksessä kodin ja koulun/päivähoidon kanssa.

Hoitoneuvottelu ja -sopimukset

Pitkäaikaisesti sairaan lapsen jatkuva oireilu tai pelko lapsen oireilusta voi aiheuttaa neuvottomuutta päiväkodin ja koulun henkilökunnassa, etenkin jos heille yritetään siirtää lapsen hoitovastuuta päivähoidon tai koulupäivän aikana.

Kun lapsella on vakava tai pitkäaikainen sairaus, joka vaatii päivähoidon tai koulun henkilökunnan osallistumista hoitoon, järjestetään hoitoneuvottelu, jossa lapselle laaditaan kirjallinen hoitosuunnitelma yhteistyössä kodin ja päivähoidon / koulun kesken. Aloite suunnitelman laadinnasta voi tulla vanhemmilta, päivähoidosta, koulusta tai terveydenhuollosta.

Mikäli hoito- tai koulupäivän aikana henkilökunnalta edellytetään vain lääkkeen anto, täytetään lääkehoitosopimus (liite 1). Se päivitetään vuosittain, mutta myös tarvittaessa, jos hoidossa tai tukitoimissa tapahtuu oleellisia muutoksia.

Diabetesta sairastavalle lapselle hoitoneuvottelussa täytetään suunnitelmaavake, jossa sovitaan lääkehoidon lisäksi muistakin lapsen hoitoon ja koulunkäyntiin liittyvistä toimista (liite 2).

Päivähoidossa ja koulussa pääsääntö on, että lääkehoitoa toteuttavat lääkehoitoon koulutetut terveydenhuollon ammattihenkilöt. Päivähoidossa ja koulunkäynnin ohjaajina tai oppilaan avustajina toimii usein lähihoitajia, jotka voivat toteuttaa lääkärin lapselle määräämää lääkehoitoa. Lääkehoitosopimusta laadittaessa varmistetaan, että työntekijällä on voimassa oleva lupa lääkehoidon toteuttamiseen.

Toimenpiteet ja lääkitykset päivähoidossa ja koulussa

Lapselle annetaan hoito- tai koulupäivän aikana pääsääntöisesti vain Suomessa laillistetun lääkärin reseptillä määräämiä lääkkeitä, jotka on välttämätöntä annostella myös päivähoidon tai koulupäivän aikana. Tällaisia lääkkeitä voivat olla esimerkiksi tietyt epilepsialäkkeet. Lapsi saattaa tarvita ennakolta annettavaa lääkettä suorituskykynsä ylläpitämiseksi, kuten esimerkiksi astmalapsi keuhkoputkia laajentavaa hengitysläkettä ennen liikuntasuorituksia.

Vanhemmat huolehtivat päivähoitoon ja kouluun lapsen tarvitsemat lääkkeet ja muut hoitoon liittyvät tarvikkeet sekä riittävän selkeät hoito-ohjeet. Päivähoito ja koulu toteuttavat hoitoa vanhemmilta tai terveydenhuollosta saamiensa ohjeiden mukaisesti.

Lääkkeet tuodaan kotoa alkuperäispakkauksessa, jossa on lapsen nimi, lääkkeen nimi ja vahvuus sekä annostelu- ja säilytysohje.

Päivähoidon tai koulun henkilöstöä ei voida velvoittaa tekemään ilman asianmukaista perehdytystä sellaisia sairaanhoidollisia toimenpiteitä, joita ei ole jo työntekijää palkattaessa selvästi ilmaistu. Ennen suostumuksensa antamista lääkehoitoon ryhtyvälle työntekijälle ja hänen esimiehelleen tulee selvittää lääkitsemiseen liittyvät vastuut ja velvollisuudet.

Koulunkäynnin ohjaajan toimenkuvaan saattaa ennalta sovitusti kuulua myös esimerkiksi epilepsiaa sairastavan lapsen tarkkailu ja tarvittaessa kouristuksen laukaisevan lääkkeen anto (Stesolid-peräruiske tai Epistatus-liuos posken limakalvolle).

Henkilöstöä koulutetaan tarvittaessa vanhempien tai erikoissairaanhoidon toimesta erikseen sovittujen toimenpiteiden suorittamiseen.

Lyhytaikaiset lääkitykset

Useimmat lyhytaikaiset lääkekuurit, esim. tulehdustautien hoitoon käytettävät antibioottilääkitykset voidaan annostella kotona. Esimerkiksi kolme kertaa päivässä annettava antibioottilääkitys voidaan antaa kotona ennen päivähoitoon tai kouluun tuloa ja seuraavat annokset iltapäivällä ja illalla kotona, samalla tavalla kaksi kertaa päivässä

annosteltavat lääkkeet voidaan antaa aamulla ja illalla kotona. Lyhytaikaiset kuurit esim. silmätipat voidaan joutua annostelevaan muutaman päivän aikana myös hoitopäivän tai koulupäivän aikana. Samoin hengitystieinfektiosta toipuva astmalapsi saattaa tarvita avaavaa lääkettä vielä muutaman päivän ajan lisälääkkeenä esim. liikunnan yhteydessä.

Äkilliset sairaustapaukset ja ensiaputilanteet

Lapsen tai oppilaan äkillisissä sairaustapauksissa päivähoidosta tai koulusta pyritään saamaan yhteys lapsen vanhempiin. Kouluterveydenhoitajat voivat antaa äkillisesti sairastuneille oppilaille kouluterveydenhuollon valikoimaan kuuluvaa oireenmukaista lääkettä. Alakoululaisten osalta tämä tapahtuu huoltajan antamalla luvalla. Terveysneuvoajan lääkekaappia lukuun ottamatta kouluilla ei ole oppilaita varten lääkkeitä.

Jos lapsi menee insuliinishokkiin tai saa epileptisiä kohtauksia, henkilökunta ottaa ensisijaisesti yhteyttä aluehälytyskeskukseen. Päivähoidossa ja koulussa täytyy olla myös vanhempien ja terveydenhuollon antamat ohjeet, mitä lapselle saa ja täytyy tehdä ensiaputilanteissa.

Jos lapsella on taipumus saada vaikeita allergisia reaktioita, vanhempien on tiedotettava tästä päivähoiton ja koulun henkilökunnalle. Lisäksi lapsella on oltava laukussaan/mukanaan EpiPen- tai Jext-adrenaliinikynä vakavia hätätilanteita varten. Hätätilanteessa ei voi miettiä kenelle lapsen hoito kuuluu, vaan jokainen aikuinen on velvoitettu auttamaan lasta ja antamaan hengenpelastavan lääkeapustuksen.

Koulutus ja luvat lääkehoitoon sekä vastuukysymykset

Yleensä lääkehoitoa antaa siihen koulutettu henkilö, esimerkiksi lähihoitaja. Lääkehoitoon kouluttamaton henkilöstö voi osallistua luonnollista tietä annettavan ja ihon alle pistettävän lääkehoidon toteuttamiseen yksittäistapauksissa tai tilannekohtaisen harkinnan ja riittävän lisäkoulutuksen jälkeen.

Lääkehoitoon osallistuvien nimikesuojattujen terveydenhuollon ammattihenkilöiden esim. lähihoitajien tulee varmistaa lääkehoidon osaaminen 5 vuoden välein suorittamalla lääkehoidon osaamisen perusteet (LOP) teoriaosuus LOVE-koulutusohjelman mukaisesti ja antamalla näyttö. Lääkehoitoon kouluttamattomien henkilöiden osaaminen varmistetaan potilas-, lääke- ja tilannekohtaisesti.

Koulutuksen antaa laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö. Kirjallisen luvan antaa koulujen osalta koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta vastaava lääkäri ja päivähoiton/varhaiskasvatuksen osalta neuvolatoiminnasta vastaava lääkäri.

Vastaava lääkäri varmistaa, että koulutus vastaa kyseisen lääkehoidon osaamisvaatimuksia ja että lääkehoidon toteuttajan osaaminen on varmistettu näytöllä. Näytön vastaanottaja on koulujen osalta koulu- ja opiskeluterveydenhuollon osastonhoitaja ja varhaiskasvatuksen osalta neuvolan osastonhoitaja.

Jos lääkehoito tapahtuu erikoissairaanhoidon alaisuudessa, perehdytyksestä ja koulutuksesta sekä luvasta vastaa tällöin erikoissairaanhoidon lääkäri.

Lääkehoidon toteuttaja vastaa itse siitä, että hän toteuttaa lääkehoitoa lääkärin lääkemääräyksen, koulutuksensa, ammatillisen vastuualueensa tai lääkehoidosta tehdyn sopimuksen ja työyksikön lääkehoitosuunnitelman mukaisesti.

Yhteenveto

Hoitoneuvotteluissa luodaan yhtenäistä käytäntöä päivähoitoon ja kouluihin ja rakennetaan luottamusta vanhempien ja henkilöstön välille. Jokaisen aikuisen on velvollisuus auttaa parhaan kykynsä mukaan, jos lapselle päivähoitossa tai koulussa tulee hätätilanne kuten epileptiakohtaus, insuliinishokki tai vakava allerginen reaktio. Terveystieteiden ammattilaisen tietämystä tai taitoa ei silloin edellytetä.

Kokonaisvastuu lapsen lääkkeiden käytöstä ja sairauden hoidosta on aina vanhemmilla. Päivähoidon ja koulun henkilöstön vastuu lapsen voinnista ei ulotu koskaan vanhempien vastuuta laajemmaksi.

Hoitosuunnitelmassa tarkastellaan, onko lapsi riittävän terve ollakseen päivähoitossa tai käydäkseen koulua tietyin erityisjärjestelyin. Lisäksi on selvitettävä onko koululla mahdollisuus tällaisiin erityisjärjestelyihin, vai päädytäänkö sairaalakouluun tai kotiopetukseen.

Lähteet:

Turvallinen lääkehoito, STM oppaita 2005:32

Toimintamalli diabetesta sairastavan lapsen koulupäivän aikaisesta hoidosta, STM:n selvityksiä 2010:9

Päivähoidon turvallisuussuunnittelu, STM ja Stakes. Oppaita 2008:71

Pitkäaikaissairaiden lasten lääkehoidon turvallinen toteuttaminen lasten päivähoitossa, STM, Kuntainfo 5/2012

Seinäjoen kaupungin oppilashuollon käsikirja, Seinäjoen kaupungin sivistyskeskus 2012

Sairaan lapsen hoito koulupäivän aikana, Kuopion kaupunki 2012

Liitteet:

1. Lääkehoitosopimus päivähoitossa
2. Lääkehoitosopimus kouluissa
3. Diabetesta sairastavan lapsen suunnitelmalomake

SEINÄJOEN KAUPUNKI
Sivistyskeskus
Varhaiskasvatus

Huoltaja vastaa siitä, että lapsen lääkehoidon tarve ja lääkehoidon kannalta kaikki tarvittava tieto on käytettävissä. Huoltaja vastaa myös lapsen yksilöllisen lääkkeen toimittamisesta ja tiedon siirtämisestä tarvittaessa toiseen kuntaan tai muulle varhaiskasvatuksen järjestäjälle. Kaikki lapsen lääkehoitoon osallistuvat tahot toimivat yhteistyössä huoltajien kanssa. Suunnitelma päivitetään riittävän usein, vähintään toimintakausittain ja aina kun lääkehoidossa tapahtuu muutoksia.

Päivähoitossa annetaan vain lääkärin lapselle määräämiä reseptilääkkeitä.

Lääkkeen on aina oltava alkuperäispakkauksessa ja valokopio alkuperäisestä reseptistä, josta on käytävä ilmi annostus.

LAPSEN LÄÄKEHOIDON SUUNNITELMA

Lapsen nimi:	Henkilötunnus:
--------------	----------------

Huoltajien nimet:	Puhelinnumero, mistä varmasti tavoittaa päivän aikana:
-------------------	--

TIEDOT LÄÄKKEESTÄ JA LÄÄKEHOIDOSTA

Lääke 1	Lääkkeen nimi:			
Sairaus, jonka hoitoon lääkettä käytetään	Annostus ja lääkkeenantotapa	Lääke vastaanotettu Pvm ja työntekijän nimi- kirjaimet	Lääkkeen viimei- nen käyttöpäivä- määrä	Lääke säilytetään

Lääke 2	Lääkkeen nimi:			
Sairaus, jonka hoitoon lääkettä käytetään	Annostus ja lääkkeenantotapa	Lääke vastaanotettu Päivämäärä ja työntekijän nimikirjaimet	Lääkkeen viimei- nen käyttöpäivä- määrä	Lääke säilytetään

Lääke 3	Lääkkeen nimi:			
Sairaus, jonka hoitoon lääkettä käytetään	Annostus ja lääkkeenantotapa	Lääke vastaanotettu Päivämäärä ja työntekijän nimikirjaimet	Lääkkeen viimei- nen käyttöpäivä- määrä	Lääke säilytetään

Lääkkeen antajina toimivat seuraavat henkilöt:

LÄÄKEHOITON PEREHDYTTÄMINEN

Henkilökunnan perehdyttämisestä lapsen lääkehoitoon vastaa:

Hoitavan tahon yhteystiedot:

Menetelmätavat poikkeustilanteissa (esim. retket, liikuntatuokiot; vuorohoito):

LÄÄKEHOITON LIITTYVÄT TOIMENPITEET JA SEURANTA

Lääkkeen annon käytännön toteutus (esim. tila jossa lääke annetaan, toisten lasten läsnäolo, hoitoryhmälle kertominen.)

Muut mahdolliset toimenpiteet (esim. verensokerin mittaaminen):

Seurataan seuraavia oireita:

Huoltajiin ollaan yhteydessä seuraavissa tilanteissa:

Terveydenhoitajaan tai lasta hoitavaan tahoon ollaan yhteydessä seuraavissa tilanteissa:

Ambulanssi kutsutaan seuraavissa tilanteissa:

Lääke tai lääkkeen antamisessa käytetty väline hävitetään:

Tämä lääkehoidon suunnitelma on laadittu yhteistyössä hoitajan kanssa.

Lääkehoitosuunnitelmaa laatimassa olleet henkilöt

____ / ____ 20__

Esimies nähnyt

____ / ____ 20__ _____

Huoltaja vastaa siitä, että koululaisen ja alle 18-vuotiaan opiskelijan lääkeshoidon tarve ja lääkehoidon toteuttamisen kannalta kaikki tarvittava tieto on koulu- ja opiskeluterveydenhuollon työntekijöiden käytettävissä. Huoltaja vastaa myös oppilaan tai opiskelijan yksilöllisen lääkkeen toimittamisesta oppilaitokseen sekä lääkehoitoon liittyvien tietojen siirtämisestä tarvittaessa toiseen kuntaan tai oppilaitokseen. Oppilaitoksen työntekijän oppilaalle tai opiskelijalle jakaman lääkkeen on aina oltava alkuperäispakkauksessa ja mukana on oltava kopio alkuperäisestä reseptistä, josta on käytävä ilmi annostus. Kaikki lapsen tai nuoren lääkehoitoon osallistuvat tahot toimivat yhteistyössä oppilaan, opiskelijan ja huoltajien kanssa. Suunnitelma päivitetään tarvittaessa ja aina kun lääkehoidossa tapahtuu muutoksia.

KOULULAISEN / OPISKELIJAN LÄÄKEHOIDON SUUNNITELMA

Koululaisen / opiskelijan nimi:	Henkilötunnus:
---------------------------------	----------------

Huoltajien nimet:	Puhelinnumero, mistä varmasti tavoittaa päivän aikana:
-------------------	--

TIEDOT LÄÄKKEESTÄ JA LÄÄKEHOIDOSTA

Lääke 1	Lääkkeen nimi:			
Sairaus, jonka hoitoon lääkettä käytetään	Annostus ja lääkkeenantotapa	Lääke vastaanotettu Pvm ja työntekijän nimi-kirjaimet	Lääkkeen viimeisen käyttöpäivämäärä	Lääke säilytetään
Lääke 2	Lääkkeen nimi:			
Sairaus, jonka hoitoon lääkettä käytetään	Annostus ja lääkkeenantotapa	Lääke vastaanotettu Päivämäärä ja työntekijän nimikirjaimet	Lääkkeen viimeisen käyttöpäivämäärä	Lääke säilytetään
Lääke 3	Lääkkeen nimi:			
Sairaus, jonka hoitoon lääkettä käytetään	Annostus ja lääkkeenantotapa	Lääke vastaanotettu Päivämäärä ja työntekijän nimikirjaimet	Lääkkeen viimeisen käyttöpäivämäärä	Lääke säilytetään

Lääkkeen antajina toimivat seuraavat henkilöt:

LÄÄKEHOITON PEREHDYTTÄMINEN

Henkilökunnan perehdyttämisestä koululaisen / opiskelijan lääkehoitoon vastaa:

Hoitavan tahon yhteystiedot (esim. erikoissairaanhoidon poliklinikan):

Toimintatavat poikkeustilanteissa (esim. retket, liikuntatunnit, työharjoittelu):

LÄÄKEHOITON LIITTYVÄT TOIMENPITEET JA SEURANTA

Lääkkeen annon käytännön toteutus (esim. tila jossa lääke otetaan tai annetaan, luokkatovereille / opiskeluryhmälle kertominen)

Muut mahdolliset toimenpiteet (esim. verensokerin mittaaminen):

Seurataan seuraavia oireita:

Huoltajiin ollaan yhteydessä seuraavissa tilanteissa:

Terveydenhoitajaan tai oppilasta / opiskelijaa hoitavaan tahoon ollaan yhteydessä seuraavissa tilanteissa:

Sairasauto kutsutaan seuraavissa tilanteissa:

Lääke tai lääkkeen antamisessa käytetty väline hävitetään:

Tämä lääkehoidon suunnitelma on laadittu yhteistyössä oppilaan / opiskelijan ja hänen huoltajansa kanssa.

Seinäjoella /

Huoltajan / huoltajien allekirjoitus:

Muiden lääkehoitosuunnitelmaa laatimassa olleiden allekirjoitukset:

Koulun tai oppilaitoksen luokanvalvoja / ryhmänohjaaja nähnyt

____ / ____ 20__ _____

Lomakkeen tulostettava versio
löytyy Effica-puusta.
Lomakkeet - terveydenhoitajien
lomakkeet - koulu

SUUNNITELMALOMAKE

Vanhempien yhteyshenkilö koulussa päivityksiä varten

_____ puh: _____

YHTEYSTIEDOT

Koulu _____ luokka _____

Lapsen nimi _____ syntymäaika _____

Huoltaja _____ puh: _____

Toinen huoltaja _____ puh: _____

Diabeteshoitaja _____ puh: _____

Terveydenhoitaja _____ puh: _____

Diabetesyksikkö _____ puh: _____

Rehtori _____ puh: _____

Opettaja/opettajat _____ puh: _____

Koulunkäyntiavustaja/avustajat _____ puh: _____

Keittiöhenkilökunta _____ puh: _____

Varahenkilöt _____ puh: _____

DIABETEKSEEN LIITTYVÄT TOIMET KOULUPÄIVÄN AIKANA

Verensokerin mittaukset

(Mittausajat. Kuka tarkistaa ja tarvittaessa auttaa. Kuka on varahenkilö):

Nimi _____ Allekirjoitus _____

Nimi _____ Allekirjoitus _____

Insuliinipistokset / annostelu pumpulla

(Vanhemmat toimittavat kirjalliset insuliiniannosohjeet ja annostusaikataulun. Kuka auttaa annosarvioinnissa ja tarvittaessa antaa insuliinin. Kuka on varahenkilö):

Nimi _____ Allekirjoitus _____

Nimi _____ Allekirjoitus _____

Ateriat

(Vanhemmat toimittavat hoitoyksikössä laaditun ateriasuunnitelman. Ruoka-ajat välipaloinen, mahdolliset liikuntalisät. Kuka auttaa hiilihydraattiarvioinnissa. Kuka on varahenkilö):

Nimi _____ Allekirjoitus _____

Nimi _____ Allekirjoitus _____

